

ПРОЕКТУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ “МЕНЕДЖМЕНТ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ” (З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ)

Терентьєва Н.О., Скорик Т.В.

Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т.Г.Шевченка

*Corresponding author. E-mail: nataterentieva@gmail.com

Анотація. Стаття репрезентує авторські напрацювання щодо розробки освітньої програми підготовки фахівців напряму “Менеджмент соціокультурної діяльності” з урахуванням особливостей Чернігівського регіону. Окреслено низку особливостей регіону, які визначають специфіку підготовки фахівців з вищою освітою в умовах університету, які обумовлюють мету, орієнтацію програми, перелік компетентностей (з їх змістовим наповненням), програмні результати навчання, варіативну компоненту (спеціалізації та їх дисципліни) тощо. Наголошено, що окрім особливостей регіону на змістове компетентнісне наповнення освітньої програми впливає напрям діяльності випускової кафедри, викладацького складу, стратегії розвитку закладу вищої освіти, угод про співпрацю, участь у міжнародних проектах тощо.

Ключові слова: соціокультурна діяльність, соціокультурна сфера, програмні результати, інтегральні компетентності, загальні компетентності, спеціальні / фахові компетентності.

Вступ. Сучасна ситуація в Україні характеризується зниженням промислового виробництва, і, відповідно, переорієнтацією суспільства на інші види діяльності, інші професії, яких потребують різні регіони країни, підготовку фахівців, які мають змогу працевлаштуватись, будуть затребуваними на регіональних вітчизняних ринках праці і будуть конкурентоспроможними, набуватимуть практичного досвіду та працюватимуть задля розбудову України, а не прагнутимуть будь що виїхати за її межі та влаштуватись на будь-яку роботу, яка рідко є фаховою й відповідає набутій спеціальності. Однією з таких нових для нашої країни сфер людської діяльності та відповідної підготовки до роботи в ній в закладах вищої освіти університетського типу є соціокультурна, яка передбачає цілеспрямований, спеціально організований процес залучення людини до культурних цінностей суспільства і активного включення самої особистості в цей процес.

В Україні підготовку фахівців за напрямом “Менеджер соціокультурної діяльності” провадять такі заклади вищої освіти: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, Львівський національний університет імені І. Франка, Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Сумський державний університет та інші. Залежно від профілю випускової кафедри, факультету чи інституту, наприклад, кафедра мистецьких дисциплін (Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка), кафедра організації туризму та управління соціокультурною діяльністю (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника), факультет іноземної філології та соціальних комунікацій (Сумський державний університет) відбувається акцентування уваги на спеціалізаціях, які можуть обрати студенти, і, відповідно до них, корелюються перспективи подальшого працевлаштування з урахуванням особливостей регіону. Так, Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка перспективами для випускників окреслює первинні посади згідно з Національним класифікатором України «Класифікатор професій» ДК 003:2010: менеджери (управителі) у сфері культури, відпочинку та спорту; керівники підрозділів у сфері культури, відпочинку та спорту; завідувач виставки; завідувач клубу; завідувач пересувної виставки; завідувач центру (молодіжного); керівник гуртка; керівник самодіяльного об'єднання (клубу за інтересами); керівник студії, колективу (за видами мистецтва і народної творчості); організатори у сфері культури та мистецтва; організатор концертів і лекцій; організатор культурно-дозвілєвої діяльності; культурорганізатор дитячих позашкільних закладів; інші фахівці у сфері культури та мистецтва [5]; Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського перспективами для випускників окреслює можливості працювати PR-менеджерами артистів, прес-секретарями, помічниками продюсерів, адміністраторами тощо, та в області логістики соціокультурної діяльності [9]; Сумський державний університет – можливості обіймати посади: режисер, продюсер, постановник театральних вистав, директор кіноконцертних організацій, PR-менеджер зірок естради, арт-менеджер, режисер-постановник заходів, керівник культурно-мистецьких центрів, гуртків, прес-секретар, аніматор, керівник туристичних фірм, прес-секретар установ-культури, PR-менеджер культурних проєктів, організатор свят та розваг [10]; ін. [15].

Короткий огляд публікацій з теми. Зазначене більш детально представлено в авторських напрацюваннях, зокрема [12; 14; 15]. В Україні питання соціокультурної сфери представлено в навчально-методичних роботах В. Білоконь (програма підготовки молодших спеціалістів галузі знань “Культура і мистецтво”) [1], Н. Кочубей (посібник із соціокультурної діяльності для студентів програми підготовки бакалаврат) [3], В. Опанасюк (історія та теорія соціокультурної діяльності) [11], Т. Спіріної (соціокультурна діяльність як засіб формування життєвих цінностей молоді у вільний від навчання час) [13], Т. Чернелівська (соціокультурна діяльність бібліотеки ВНЗ: напрями розгортання у комунікаційному просторі університету) [16] тощо. Серед наукових напрацювань відзначимо роботи А. Биська (соціокультурний аспект розвитку сучасної педагогіки) [2], О. Кучерявого (теоретичні і методичні основи організації професійного самовиховання майбутніх менеджерів СКС початкових класів) [4], В. Локшина (формування професійної компетентності менеджерів соціокультурної сфери в контексті модернізації вищої освіти) [6; 7], Д. Малкова (технології забезпечення соціокультурного дозвілля молоді) [8] тощо.

Мета. Метою нашої розвідки визначаємо окреслення окремих положень підготовки фахівців соціокультурної сфери з урахуванням особливостей Чернігівського регіону.

Матеріали і методи. Було використано такі методи: теоретичні (опис, узагальнення, порівняння) та емпіричні (вивчення продуктів діяльності і документів, контент-аналіз, проектування). У статті використано скорочення: СКД (соціокультурна діяльність), СКС (соціокультурна сфера).

Результати та їх обговорення. З урахуванням особливостей Чернігівського регіону, зокрема: катастрофічна демографічна ситуація (смертність превалює над народжуваністю), збіднілість регіону (одна з останніх позицій серед решти областей країни щодо прибутків), відсутність важкої промисловості, закриття установ легкої промисловості, наявність трьох закладів вищої освіти з дубльованими галузями і напрямими підготовки фахівців із вищою освітою, близьке розташування до столиці, прикордонна територія (кордон із Республікою Білорусь та Російською Федерацією), зростання кількості випускників, які працюють не за фахом та які мігрують до інших регіонів, поширення установ та організацій обслуговуючої та соціокультурної сфери було укладено програму підготовки фахівців відповідного напрямку “Менеджер соціокультурної діяльності” для підготовки фахівців відповідного напрямку у Національному університеті “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка (на момент укладання ліцензійної справи – Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка).

Метою освітньої програми визначено надання теоретичних знань, формування практичних умінь і навичок, фахових компетентностей, достатніх для успішного виконання професійних обов’язків менеджера соціокультурної діяльності. Орієнтація освітньої програми ґрунтується на загальнонаукових засадах, сучасному досвіді управління соціокультурною сферою, орієнтує на спеціалізацію, в межах якої можлива професійна діяльність із організації соціально-культурної, виставкової, галерейної та проектної діяльності; та спрямована на планування, організацію, управління соціокультурною діяльністю в її організованих формах і функціональному спрямуванні. Програма інтегрує управлінські та культурологічні дисципліни, а її варіативна компонента передбачає дві спеціалізації “Менеджмент індустрії дозвілля” та “Ант-менеджмент та проектна діяльність”.

Програмою передбачено оволодіння студентами такими групами компетентностей: інтегральні (здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціокультурній сфері, що передбачає застосування теорій та методів арт-менеджменту і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.); загальні (здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, узагальнення, критичне ставлення до сталих наукових концепцій; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, вирішенні проблемних ситуацій у СКС; здатність ефективно планувати та управляти робочим часом; знання та розуміння предметної області та особливостей професійної діяльності; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово у професійній діяльності; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, прагнення до самоосвіти та самовдосконалення; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність виявляти проблеми та приймати обґрунтовані рішення; здатність працювати в команді, мотивувати людей рухатися до спільної мети; здатність усвідомлення та дотримання основних положень етичних кодексів щодо професійної діяльності; здатність генерувати нові ідеї, виявляти креативність; здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп, працювати в міжнародному професійному середовищі.); спеціальні / фахові (здатність аналізувати суспільні процеси становлення і розвитку соціокультурної сфери; здатність аналізувати і структурувати організаційну, управлінську проблему в СКС та

знаходити конструктивне рішення; здатність опанувати сучасні теорії та моделі управління СКС; здатність критичного усвідомлення специфічності та взаємозв'язку між культурними, соціальними та економічними процесами; здатність враховувати економічні, екологічні, правові, політичні, соціологічні, технологічні, етнічні аспекти формування ринку культури при визначенні технологій СКД; здатність визначати стратегічні пріоритети та аналізувати особливості місцевих, регіональних, національних та глобальних стратегій соціокультурного розвитку; здатність здійснювати планування, управління та контроль за виконанням поставлених завдань та прийнятих рішень у СКС; здатність використовувати адекватний професійний інструментарій для розробки та оперативного управління соціокультурними проектами, забезпечувати їх операційну реалізацію; здатність організовувати роботу з різними стейкхолдерами соціокультурного простору; здатність виявляти, використовувати, інтерпретувати, критично аналізувати джерела інформації в області менеджменту соціокультурної сфери; здатність розробляти та впроваджувати сучасні форми міжкультурної взаємодії; здатність використовувати сучасні методи обробки інформації для організації та управління соціокультурними процесами; здатність впроваджувати інноваційні ідеї для створення сучасних соціокультурних товарів та послуг; здатність дотримуватися норм та принципів професійної етики в процесі вирішення соціальних, культурних, управлінських проблем; здатність спілкуватися українською та іноземними мовами з використанням відповідної спеціальної термінології в предметній області; здатність здійснювати ефективні комунікації та розв'язувати конфліктні ситуації у професійній діяльності; здатність виявляти і залучати ресурси особистості, соціальної групи та громади для розвитку соціокультурної сфери; здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у СКС) [5].

В якості програмних результатів навчання виокремлено такі обов'язкові позиції: знання і розуміння (володіння базовими знаннями менеджменту соціокультурної діяльності, маркетингу соціокультурної діяльності, підприємництва в соціокультурній і рекламній сфері, сфері культурної політики, історії мистецтв та культури, методиками та технологіями проектування культурно-дозвілдової та експозиційно-виставкової діяльності; базовими знаннями з гуманітарних, економічних та мистецьких дисциплін, теорій, що складають базу еклектичних знань у соціокультурній сфері; володіє знаннями основних етапів становлення і розвитку соціокультурної сфери та практичної соціокультурної діяльності, досягненнями міжнародного та вітчизняного досвіду соціокультурної діяльності, нормативно-правової бази СКД; базовими знаннями про зміст діяльності, технології роботи соціокультурних установ і закладів, інших державних та недержавних організацій соціокультурного спрямування; професійними знаннями щодо класифікації та визначення інноваційних рішень для створення, реалізації і забезпечення соціокультурних потреб людини); застосування знань та розуміння (здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у процесі навчання та у професійній діяльності, що передбачає застосування певних теорій і методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов; визначати базові професійні поняття та використовувати термінологічний апарат менеджера соціокультурної діяльності; здійснювати ефективний пошук інформації з різних джерел та використовувати прикладні комп'ютерні програми у ході розв'язання професійних завдань; здатний узагальнювати та адаптовувати найкращий досвід управління СКС та соціокультурної розбудови; застосовувати теорії, методи та принципи менеджменту СКД, інноваційні методи і технології роботи при вирішенні професійних завдань; працювати в команді, застосовувати методи мотивації в управлінні, здійснювати професійну діяльність відповідно до чинного законодавства; здійснювати проектування, промоцію, організацію збуту культурного продукту, організовувати соціокультурні заходи на локальному, регіональному та державному та міжнародному рівнях; визначати соціокультурний потенціал різних стейкхолдерів культурного життя; впроваджувати креативні ідеї в професійну діяльність; ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення та оцінювати наслідки прийнятих організаційно-управлінських рішень; установлювати комунікативну взаємодію, використовуючи професійний інструментарій з різними професійними суб'єктами та групами; володіння методами дослідження, аналізу та планування ринку культурного продукту); формування суджень (вміння аналізувати, трактувати процеси і явища у соціокультурній сфері, процеси суспільного розвитку, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку; здатність грамотно висловлюватися в усній та писемній формі, використовувати мову професійного спілкування, пояснювати й характеризувати факти і явища українською та іноземною мовами; визначати мету, завдання та етапи арт-менеджерської діяльності, давати визначення і виокремлювати основні поняття, знаходити спільні риси та відмінності при порівнянні явищ соціокультурного процесу); автономія і відповідальність (здатність адаптуватись до нових ситуацій та приймати обґрунтовані рішення; усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя з метою поглиблення набутих

та здобуття нових фахових знань; відповідально ставитись до виконуваної роботи та досягати поставленої мети з дотриманням вимог професійної етики).

Висновки. Представлені основні позиції, звичайно, не повною мірою розкривають можливості проектування освітніх програм з урахуванням специфічних особливостей регіонів країни, проте засвідчують одночасну єдність і багатогранність України, необхідність збереження національних особливостей і обов'язкове їх урахування у плануванні підготовки фахівців з вищої освіти з метою збереження молоді для розбудови держави через надання їй можливості працевлаштування в регіоні, оскільки і підготовка в закладах вищої освіти (особливо в університетах) має ґрунтуватися і визначатися потребами регіонів, вимогами ринку праці і співпрацею з роботодавцями. Зауважимо, що окрім особливостей регіону на змістове компетентнісне наповнення освітніх програм підготовки фахівців (навіть одного напрямку підготовки) впливає напрям діяльності випускової кафедри, викладацького складу, стратегії розвитку закладу вищої освіти, угод про співпрацю, участь у міжнародних проектах тощо. Це може стати проблемними питаннями подальших наукових розробок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоконь В. І. Соціокультурна діяльність: програма нормативної навчальної дисципліни підготовки молодших спеціалістів. Вінниця: Нова книга, 2017. 56 с. https://issuu.com/novaknyha/docs/rozsylka_144a72f514b67e
2. Бисько А. Т. Соціокультурний аспект розвитку сучасної педагогіки: монографія. СПб.: Изд-во СПбГУСЭ, 2010. 299 с.
3. Кочубей Н.В. Соціокультурна діяльність: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2015. 122 с.
4. Кучерявий О. Г. Теоретичні і методичні основи організації професійного самовиховання майбутніх вихователів дошкільних закладів і майбутніх менеджерів СКС початкових класів: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 37 с.
5. Ліцензійна справа напрямку підготовки 028 “Менеджмент соціокультурної діяльності” / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2017. Препринт.
6. Локшин В.С. Професійна компетентність майбутніх менеджерів соціокультурної сфери в контексті модернізації вищої освіти : дис... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2015. 420 с.
7. Локшин В.С. Формування професійної компетентності менеджерів соціокультурної сфери в контексті модернізації вищої освіти: монографія. Київ: ІВО НАПН України, 2013. 312 с.
8. Малков Д.Ю. Технології забезпечення соціокультурного дозвілля молоді // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Педагогічні науки. 2013. №23(1). С.196-205. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/malkov.htm
9. Менеджмент соціокультурної діяльності. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. URL: <http://pdpu.edu.ua/novyny/727-dlya-vsikh-abiturieniv-nova-spetsialnist-menedzhment-sotsiokulturnoji-diyalnosti.html>
10. Менеджмент соціокультурної діяльності. Сумський державний університет. URL: <http://sumdu.edu.ua/ukr/news/7968-menedzhment-sotsiokulturnoji-diyalnosti.html>
11. Опанасюк В.В. Історія та теорія соціокультурної діяльності: робоча програма навчальної дисципліни. URL: http://ppst.sumdu.edu.ua/images/ITSKD_Opanasiuk.pdf
12. Скорик Т.В. Освітньо-виховний потенціал дозвілля: від народних традицій до сучасності // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія “Педагогічні науки”, 2014. Вип. 115. С. 212-216.
13. Спіріна Т. Соціокультурна діяльність як засіб формування життєвих цінностей молоді у вільний від навчання час. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/1478/1/T_SPIRINA_PPPSS_KSP%26KO_IPSP.pdf
14. Терентьева Н. О., Горяня Л. Г. Просвітницька діяльність громадських організацій України (на прикладі МАКБЕЗ) // Педагогічний альманах: збірник наукових праць, 2016. Випуск 32. С. 217-222.
15. Терентьева Н.О., Скорик Т.В., Дорошенко Т.В. Підготовка майбутніх фахівців напрямку “Менеджмент соціокультурної діяльності”: виклики сучасності // Вісник Черкаського національного університету. Серія “Педагогічні науки”. 2018. № 17-18. С.190-198.
16. Чернелівська Т.М. Соціокультурна діяльність бібліотеки ВНЗ: напрями розгортання у комунікаційному просторі університету. URL: <http://jpvs.donnu.edu.ua/article/viewFile/3839/3872>

REFERENCES

1. Bilokon V. I. Socio-cultural activity: a program of normative educational discipline for the training of junior specialists. Vinnitsa: Nova Knyga, 2017. 56 p. https://issuu.com/novaknyha/docs/rozsylka_144a72f514b67e
2. Bisko A. T. Socio-cultural aspect of development of modern pedagogy: monograph. St. Petersburg: Publishing house of SPbGUSE, 2010. 299 p.
3. Kochubei N.V. Socio-cultural activity: a manual. Sumy: University Book, 2015. 122 p.
4. Kucheryavyi O.G. Theoretical and methodical foundations of professional self-education organization of future teachers of preschool institutions and future managers of SCS of primary school: author's abstract of Disdr. in Pedagogy: 13.00.04. Kyiv, 2002. 37 p.
5. Licensing documents of direction 028 "Management of socio-cultural activities" / Chernihiv National Pedagogical University named after T.G. Shevchenko, 2017. Preprint.
6. Lokshin V.C. Professional competence of future managers of the socio-cultural sphere in the context of modernization of higher education: Dis ... Dr. Ped. Sciences: 13.00.04. Kyiv, 2015. 420 p.
7. Lokshin V.C. Formation of professional competence of managers of socio-cultural sphere in the context of modernization of higher education: monograph. Kyiv: IWO NAPN of Ukraine, 2013. 312 p.
8. Mal'kov D.Yu. Technologies of provision of socio-cultural leisure for youth // Visnyk of Luhansk National University named after. T. Shevchenko. Pedagogical sciences. 2013, No. 23 (1). P.196-205. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/malkov.htm
9. Management of socio-cultural activities. Southern Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynskiy. URL: <http://pdpu.edu.ua/novyny/727-dlya-vsikh-abiturieniv-nova-spetsialnist-menedzhment-sotsiokulturnoji-diyalnosti.html>
10. Management of socio-cultural activity. Sumy State University. URL: <http://sumdu.edu.ua/ukr/news/7968-menedzhment-sotsiokulturnoji-diyalnosti.html>
11. Opanasyuk V.V. History and theory of sociocultural activity: work syllabus of educational discipline. URL: http://ppst.sumdu.edu.ua/images/ITSKD_Opanasiuk.pdf
12. Skoryk T.V. Educational and educational potential of leisure: from national traditions to the present // Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series "Pedagogical sciences", 2014. 115. Pp. 212-216.
13. Spirina T. Socio-cultural activity as a means of forming the vital values of young people in their free time. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/1478/1/T_SPIRINA_PPPSS_KSP%26KO_IPSP.pdf
14. Terentieva N.O., Gorjana L.G. Educational activity of public organizations of Ukraine (example of IACSEH) // Pedagogical almanac: collection of scientific works, 2016. Issue 32. P. 217-222.
15. Terentieva N.O., Skoryk T.V., Doroshenko T.V. Training of future specialists in the direction of "Management of Socio-Cultural Activity": Challenges of Modernity // Bulletin of the Cherkasy National University. Series "Pedagogical Sciences". 2018. No. 17-18. P.190-198.
16. Chernilovskaya T.M. Socio-cultural activity of the university library: directions of deployment in the university's communication space. URL: <http://jpv.s.donnu.edu.ua/article/viewFile/3839/3872>

Designing an Educational Program "Management of Socio-Cultural Development" (according to the peculiarities of students' regional training). Terentieva N.O., Skoryk T.V.

Abstracts. The article represents the author's work on the development of a training program for specialists in the field of "Management of socio-cultural activity" taking into account the specifics of the Chernihiv region. There are a number of features of the region that determine the specifics of the training of specialists with higher education in the conditions of the university, which determine the purpose, the program orientation, the list of competencies (with their content content), program learning outcomes, the variational component (specialization and their discipline), etc. It is emphasized that in addition to the features of the region, the content of the competence content of the educational program affects the direction of the graduation department, the teaching staff, the strategy of the institution of higher education, agreements on cooperation, participation in international projects, etc.

Key words: socio-cultural activity, socio-cultural sphere, program results, integral competencies, general competencies, special / professional competencies.

Проектирование образовательной программы "Менеджмент социокультурного развития" (с учетом особенностей региональной подготовки студентов). Терентьева Н.А., Скорик Т.В.

Аннотация. Статья представляет авторские наработки по разработке образовательной программы подготовки специалистов направления "Менеджмент социокультурной деятельности" с учетом особенностей Черниговского региона. Очерчен ряд особенностей региона, которые определяют специфику подготовки специалистов с высшим образованием в условиях университета, обуславливающих цель, ориентацию программы, перечень компетенций (с их смысловым наполнением), программные результаты обучения, вариативную компоненту (специализации и их дисциплины) и др. Отмечено, что кроме особенностей региона

на содержательное компетентностное наполнения образовательной программы влияет направление деятельности выпускающей кафедры, преподавательского состава, стратегии развития учреждения высшего образования, соглашений о сотрудничестве, участие в международных проектах и тому подобное.

Ключевые слова: социокультурная деятельность, социокультурная сфера, программные результаты, интегральные компетентности, общие компетентности, специальные / профессиональные компетентности.